

Umsögn Sjúkraliðafélags Íslands um áform um breytingar á lögum nr. 70/1996

Sjúkraliðafélag Íslands leggst gegn áformum um að afnema áminningarskyldu úr lögum um réttindi og skyldur starfsmanna ríkisins.

Réttindi eru ekki forréttindi - Áminningarskylda hefur verið hornsteinn í réttaröryggi ríkisstarfsmanna í áratugi. Hún tryggir að alvarlegar ákvarðanir um uppsögn eða lausn um stundarsakir séu teknar á málefnalegum grundvelli og að starfsmönnum sé veitt sanngjarnt tækifæri til að bæta ráð sitt áður en til íþyngjandi úrræða kemur. Að fella slíka vernd brott myndi veikja stöðu starfsfólks ríkisins án þess að sýnt sé fram á að núverandi skipan valdi raunverulegum vandkvæðum.

Áminningarskylda og stjórnsýslureglur - Það er mikilvægt að greina á milli almennra stjórnsýslureglna og þeirrar sérstöku réttarverndar sem áminningarskyldan felur í sér. Stjórnsýslulög tryggja að allar ákvarðanir stjórnvalda séu teknar á málefnalegum grundvelli, að andmælaréttur sé virtur, rannsókn fari fram og meðalhófs sé gætt. Áminningarskyldan gengur hins vegar lengra: hún leggur á ríkisstofnun þá skyldu að veita starfsmanni formlega aðvörðun og tækifæri til að bæta ráð sitt áður en gripið er til uppsagnar eða lausnar um stundarsakir. Þessi viðbót tryggir að uppsögn er ekki fyrsta úrræði stjórnvaldsins, heldur að mildari leið hafi verið reynd áður. Að fella slíka vernd niður er því ekki einföld „tæknileg breyting“, heldur veigamikil skerðing á réttarstöðu opinberra starfsmanna.

Meginrökin veik - Í skjalinu er því haldið fram að áminningarferlið sé þungt í vöfum og flókið fyrir stjórnendur. Það er þó ekki gild ástæða til að svipta starfsfólki rétti sem hefur verið staðfestur í dómaframkvæmd og viðurkennt sem nauðsynleg vörn gegn geðþóttaákvörðunum. Ef stjórnendur eiga í erfiðleikum með að fylgja leikreglum stjórnsýsluréttarins er það fyrst og fremst spurning um fræðslu og styrkingu í stjórnun, en ekki afnám réttinda.

Samanburður við almenna vinnumarkaðinn - Rökin um að jafna beri réttindi milli opinberra og almenna vinnumarkaðarins standast illa. Opinbert starfsfólk býr þegar við skyldur sem starfsfólk á almennum vinnumarkaði þekkir ekki. Þar má nefna:

- **Hlýðniskyldu** – að fylgja fyrirmælum yfirmanna jafnvel þegar þau fela í sér erfið eða óvinsæl verkefni.
- **Yfirvinnuskyldu** – skyldu til að taka að sér verkefni umfram hefðbundinn vinnutíma þegar brýnir hagsmunir krefjast.
- **Takmarkaðan eða skertan verkfallsrétt** – margar stéttir hafa ekki verkfallsrétt.
- **Sérstakar trúnaðarskyldur** – skyldu til að gæta trúnaðar um málefni borgaranna og ríkisins, oft lengra gengið en á almennum markaði.
- **Siðareglur og hæfiskröfur** – strangar kröfur um háttsemi, kurteisi og vammleysi í starfi, sem geta jafnvel náð inn í einkalíf starfsfólks.
- **Ábyrgð á lífi og velferð almennings** – margt opinbert starfsfólk, þar á meðal heilbrigðisstarfsfólk, ber beina ábyrgð á öryggi og lífi borgaranna.

Þessar skyldur endurspeglar að opinber störf eru ekki eins og hver önnur starfsemi. Það er því bæði ósanngjarnt og óásættanlegt að jafna stöðuna með því að rýra réttindi opinbers starfsfólks en láta þessar auknu skyldur standa óhaggaðar.

Áunnin réttindi - Afnám áminningarskyldu án sólarlagsákvæðis myndi fela í sér afturvirka skerðingu á áunnum réttindum starfsmanna. Slík skerðing gæti brotið gegn meginreglum stjórnsýsluréttarins og jafnvel vernd eignarréttarákvæðis stjórnarskrárinnar.

Fáheyrð fordæmi - Það vekur undrun að ríkisstjórn undir forystu formanns Samfylkingarinnar, stjórnmalaflokks sem á uppruna sinn í verkálýðshreyfingunni, skuli nú leggja til skerðingu á réttindum opinberra starfsmanna án þess að málefnalegur rökstuðningur eða raunverulegt samráð liggi að baki. Slíkt vinnulag grefur undan trausti og samvinnu á vinnumarkaði.

Sjúkraliðafélag Íslands hvetur til þess að hætt verði við áform um afnám áminningarskyldu. Réttindi opinberra starfsmanna eru hluti af faglegu og heilbrigðu vinnuumhverfi, ekki hindrun. Ef stjórnvöld vilja bæta stjórnun mannauðsmála ríkisins er leiðin ekki að rýra réttindi heldur að styrkja stjórnendur í að beita gildandi leikreglum rétt og af sanngirni.

Virðingarfyllst,

Sandra B. Franks formaður Sjúkraliðafélags Íslands